

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב אשר קולה
ס. נשיא, שופט מחוזי (בדימוס)

ד' בסיוון תשפ"ו
20 במאי, 2026
מספרנו: 277/26, 278/26, 295/26, 315/26, 331/26 בית המשפט העליון
אישי-סודי-למכותב בלבד

המתלוננים: הרב אליעזר שמחה וייס (277/26)
ח"כ ינון אזולאי (295/26)
ארגון "לביא" (331/26)
עו"ד אריאל דוד אפללו בשם ארגון "חותם" (278/26)
פורום "השבת הציבורית" (315/26)

הנילונים: כב' הנשיא יצחק עמית
כב' השופט חאלד כבוב
כב' השופט יחיאל מאיר כשר
בבית המשפט העליון בירושלים
בתיק 78622-03-26

בעניין: תלונות שהתקבלו בלשכתנו בתאריכים 5.4.26, 10.4.26, 15.4.26, 19.4.26

החלטה

"זכור את יום השבת לקדשו, ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי
שבת לה' אלוקיך, כי ששת ימים עשה ה' את השמים והארץ וינח ביום השביעי"

(עשרת הדברות, הנקראים בחג השבועות, שמות פרק כ', ז').

החלטה זו עוסקת במתח שבין קדושת השבת ושמירתה במדינה יהודית ודמוקרטית לבין הצורך
במתן סעדים מיידיים לשם מימוש חופש הביטוי והמחאה גם בעת מלחמה.

רקע

1. לפתחנו הוגשו חמש תלונות על ידי גורמים שונים: כב' הרב אליעזר שמחה וייס, חבר
מועצת הרבנות הראשית לישראל (להלן: "הרב וייס"), חה"כ ינון אזולאי (להלן: "חה"כ אזולאי"),
ארגון לביא (להלן: "לביא"), עו"ד אריאל דוד אפללו, בשם עמותת חותם יהדות על סדר היום
(להלן: "עו"ד אפללו"), ופורום השבת הציבורית (להלן: "פורום השבת", וכולם יחד:
"המתלוננים") נגד הרכב שופטי בית משפט העליון, כב' הנשיא יצחק עמית (להלן: "הנשיא"),
כב' השופט יחיאל מאיר כשר, וכב' השופט חאלד כבוב (להלן: "ההרכב" או "בית המשפט" או

"השופטים"). התלונות מתייחסות להתנהלות ההרכב בתיק שבכותרת, ובפרט למתן החלטות שיפוטיות ביום השבת, י"ז בניסן תשפ"ו-4.4.26.

2. במאמר מוסגר יצוין כי נוסף לאמור, הוגשו על ידי מתלוננים נוספים שלוש תלונות העוסקות באותו עניין, אולם מתמקדות בנושאים אחרים, אשר לא הועברו לתגובת ההרכב, ובעניינן תינתן החלטה נפרדת. עוד נוסיף כי ביקשנו את תגובת ההרכב רק לתלונות מס' 277/25, 295/25 ו-331/25, וזאת מאחר שהטענות בתלונות הנוספות חוזרות על עצמן.

3. השתלשלות העניינים, כפי שעולה ממערכת "נט המשפט", היא כדלקמן:

4. ביום 31.3.26 הוגשה עתירה לבג"ץ בתיק שבכותרת, ע"י מר איתמר גרינברג (להלן: "העותר 1") והאגודה לזכויות האזרח בישראל (להלן: "העותרת 2" וביחד: "העותרים"), למתן צו על תנאי ולקיום דיון דחוף, ולהורות למשיבים בעתירה לבוא וליתן טעם "מדוע לא יאפשרו לקיים הפגנות בזמן מלחמה, ולמצער הפגנות שמתקיימות בסמיכות למרחבים מוגנים". בתאריך 1.4.26, ערב חג הפסח, נתן כב' השופט יחיאל מאיר כשר החלטה כי העתירה תידון בפני הרכב ביום שישי 3.4.26 בשעה 11:30.

5. במהלך הדיון שהתקיים ביום 3.4.26, לאחר שהמשיבים לא הגישו תגובה מקדמית בכתב, סוכם כי פיקוד העורף יבצע בשעות הקרובות (שלאחר הדיון) סיור בארבעת מוקדי ההפגנות המרכזיים, בהם עתידים להיערך הפגנות במוצאי אותה שבת, ובעקבות סיורים אלה יודיעו המשיבים את עמדתם, לרבות תנאים ומגבלות, עד למחרת בשעה 11:00 (יום שבת), וההחלטה שתאושר תהיה בתוקף עד ליום 1.5.26. בהחלטה הביע בית המשפט את תקוותו "כי בכך נפתרה הסוגייה של ההפגנות במוצאי שבת הקרובה". מכל מקום, בסיפא להחלטה הובהר לצדדים, כי "דלתות בית המשפט נותרות פתוחות ככל שיתעורר צורך בכך".

6. בהמשך לכך, במהלך יום השבת (ככל הנראה, בסביבות השעה 11:00) הודיע פיקוד העורף לבית המשפט, כי בכיכר הבימה ניתן לקיים הפגנה בהיקף של עד 150 איש, ואילו ביתר מוקדי ההפגנה תיוותר ההגבלה על כנה, קרי התקהלות של לא יותר מ-50 איש.

7. ביום 4.4.26, בעיצומו של יום השבת, בשעה 12:19, ניתנה החלטה, כי "ככל שהעותרים לא יתנגדו, מכלול השיקולים המבצעים שעמדו בבסיס החלטת מפקד פיקוד העורף יובאו לעיון בית המשפט במעמד צד אחד, בכתב, לא יאוחר מהשעה 14:00".

8. החומר המבוקש (השיקולים המבצעים כאמור) הוגש לביהמ"ש ע"י פיקוד העורף בשעה 16:07 (לאחר מספר אורכות שהתבקשו), וכך הוגשה הודעת מפקד פיקוד העורף, שבה נקבע, שוב,

כי "במתחם הבימה תאושר החרגה להתקהלות של עד 150 בני אדם בסה"כ, בחלוקה לשני מוקדים, על מנת למנוע סיכון לחיי אדם בעת ירידה למיגון בזמן התרעה. ביתר המיקומים לא ניתן לאשר החרגה ממדיניות ההתגוננות העדכנית, לנוכח מאפייניהם של המיקומים שהתבקשו ותמונת המצב המבצעית". בעקבות ההודעה, ניתנה החלטה בשעה 16:50, בה ציינו השופטים כי עמדת פיקוד העורף "לא נותנת משקל ראוי למימוש חופש הביטוי והמחאה גם בעת מלחמה; ומתעלמת מהאמור בסעיף 2 להחלטת בית המשפט מיום 3.4.26". משכך, ניתן "צו ביניים המורה למשיבים לקבל החלטה עד היום בשעה 18:00 בדבר המגבלות בארבעת המוקדים, באופן המאזן בין צרכי הביטחון ובין הזכות לחופש הביטוי והמחאה". עוד צוין בהחלטה, כי בשים לב לדברי ב"כ העותרים, ולפיהם העתירה נסבה על סוגייה עקרונית "בדבר מדיניות אישור הפגנות בעת מלחמה, ולא אך להפגנות המתוכננות להיום", התבקשו המשיבים להגיש עמדתם עד ליום 6.4.26, כשהעותרים יהיו רשאים להשיב להודעה עד ליום 7.4.26 ונקבע דיון בנושא ליום 9.4.26.

9. משלא הוגשה עמדת המשיבים, ובהינתן שעת ההפגנות הקרבה והתקהלות מפגינים בכיכר הבימה, נתן ההרכב צו ביניים נוסף, שהורה לאפשר קיום הפגנות בכיכר הבימה בקיבולת שלא תפחת מ-600 איש ובשלושת המוקדים האחרים בקיבולת שלא תפחת מ-150 איש. על פי תגובת השופטים, שתובא להלן, ההחלטה ניתנה "בסביבות השעה 19:35".

10. בהמשך לכך, במוצאי השבת, פורסמה תגובת דוברות הרשות השופטת אשר הסבירה את נסיבות מתן ההחלטות בשבת, תוך הדגשת הסכמת המדינה לדיון בשבת וסוגיית פיקוח נפש, כדלקמן:

"העתירה – שנסבה בין היתר על אישורים להפגנות במוצאי שבת ה-4.4.26, נפתחה בבית המשפט העליון ביום רביעי, 1.4.26, ערב פסח. לעתירה צורף מכתב של העותרים מיום 29.3.26 שהופנה לפיקוד העורף אך נותר ללא מענה מצד פיקוד העורף. על מנת לדון בעתירה ולסיים את העיסוק בה לפני כניסת השבת נקבע באופן חריג דיון בעתירה ביום שישי, במהלך פגרת הפסח. המדינה לא גיבשה עמדה בנושא לפני הדיון שהתקיים בשישי, והוא נערך מבלי שהוגשה תגובה בכתב. חרף בקשות הרכב השופטים, פיקוד העורף והמשטרה סירבו לתת עמדה ביחס להפגנות במהלך יום השישי, ועמדו על כך שהעמדה תימסר ביום השבת, לאחר שאתרי ההפגנות ייבדקו על ידם. בנסיבות אלו, ובלית ברירה, עמדתו העדכנית של פיקוד העורף הועברה לידי בית המשפט רק במהלך יום השבת. המדינה אף הסכימה, באופן חריג, לבקשת העותרים לקיים דיון במהלך השבת בנושא. ההרכב לא נעתר לבקשה לקיים דיון בשבת, ושתי ההחלטות שניתנו במהלך השבת ניתנו לאחר התייעצות טלפונית בין השופטים, כך שאף עובד לא הובא לבית המשפט. ברי כי מדובר בסוגייה של פיקוח נפש הקשורה לביטחונם של המפגינים והשוטרים (ראו תקנות סדרי דין סעד מידי בימי מנוחה ומחוץ לשעות העבודה הרגילות בבתי המשפט, התשל"א-1971), ומכאן חובתו של בית המשפט לתת מענה לסוגייה עוד במהלך השבת, על מנת לקבל החלטה שתנחה את כלל הגורמים המעורבים, לרבות משטרת ישראל ופיקוד העורף".

תמצית התלונות

11. המתלוננים, רובם ככולם, הלינו על דרך ניהול ההליך בבית המשפט בעיצומו של יום השבת. לטענת המתלוננים, בית המשפט נתן שלוש החלטות במהלך השבת. לדברי הרב וייס, מהחלטת השופטים עצמם (מיום 4.4.26, 16:50) "...עולה כי התקיימה עבודה משפטית אינטנסיבית במהלך כל השבת שכללה הגשת הודעות ובחינת חומרים" ואף התייעצות טלפונית, "פעולה המהווה חילול שבת גמור ופגיעה בדמותה היהודית של המדינה".

12. עוד מוסיף הרב וייס, כי "השופטים הפגינו הבנה מעוותת של המושג פיקוח נפש, בעוד שהיתר לעבודה בשבת נועד להצלת חיים, כאן חוללה השבת כדי לכפות מתווה המסכן חיי אדם בניגוד להערכות המקצועיות של פיקוד העורף והמשטרה".

13. לטענת חה"כ אזולאי, התנהלות השופטים בעתירה שבכותרת, פגעה בחוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א-1951 (להלן: "חוק שעות עבודה ומנוחה"), הן משום שבין חברי ההרכב יש יהודים אשר הועסקו בשבת, והן משום שההרכב הורה למשיבים להשיב למספר עדכונים במהלך יום השבת, כשכבר בסופו של הדיון, שהתקיים ביום שישי 3.3.26, התבקשה עמדת המשיבים (פיקוד העורף) ביום השבת (לא יאוחר מהשעה 11:00), וכן החלטות נוספות שניתנו במהלך יום זה.

14. עוד לדברי חה"כ אזולאי, תיאור האירועים בהחלטת בית משפט, המורה על מתן צו ביניים אשר אפשר קיום התקלה רחב משהותר על ידי הגורמים המקצועיים, מעלה כי אין מדובר בסוגית פיקוח נפש, וכי לא היה מקום לעסוק בעתירה במהלך יום השבת, זאת בהתאם לתקנות סדרי דין (סעד מידי בימי מנוחה ומחוץ לשעות העבודה בבתי המשפט), התשל"א-1971 (להלן: "תקנות סעד מידי"), שכן אי קבלת ההחלטה בשבת הייתה מובילה לדחיית ההפגנה, ולא לסיכון חיי אדם. וכפי שהרחיב להלן:

"ראשית, כפי שנקבע בהחלטת בית המשפט הנכבד בתום הדיון העמדה שהתבקשה מהמשיבים בנוגע לתנאים ולמגבלות לקיום ההפגנות באותם אתרים, ככל שתאושר, תהיה בתוקף עד ליום 1 במאי 26. רוצה לומר, כי הסוגייה שנדונה ממילא אינה מתוחמת למועד הפגנה ספציפי וקרוב, אלא שעניינה בצורך בקבלת הכרעה עקרונית, ארוכת טווח וצופה פני עתיד. בנסיבות אלו, מובן שלא היה מקום להורות למשיבים לפעול דווקא במהלך יום השבת כדי להשיב לכך, וכי אין מדובר ב"פיקוח נפש".

שנית, עמדת הגורמים המקצועיים מקרב המשיבים הועברה לעיונו של בית המשפט הנכבד בהתאם להחלטתו, אלא שעמדת מפקד פיקוד העורף, אשר כללה הקלות מסוימות, לא סיפקה את הרכב השופטים, אשר קבע כי "על פני הדברים נראה כי החלטת מפקד הפיקוד לא נותנת משקל ראוי למימוש חופש הביטוי והמחאה גם בעת מלחמה", ולכן נדרשו המשיבים להגיש הודעה מעדכנת נוספת, וגם בה לעסוק במהלך יום השבת. מובן, כי חוסר שביעות הרצון מעמדתם של המשיבים אינו מהווה "פיקוח נפש". ויובהר בהקשר זה, שדווקא סירוב הרכב השופטים, חרף בקשת

המדינה לקיים דיון כאמור לצורך שמיעת עמדות כלל הגורמים הרלוונטיים וקבלת הבהרות מצדם, מחדד את העובדה כי לא מדובר בסוגייה העולה כדי "פיקוח נפש" אף לגישתם.

שלישית, החלטת בית המשפט הנכבד המורה על המשיבים לאפשר קיום הפגנות במוצאי השבת בארבעת המוקדים, כך שבכל אחד מהם תיקבע מגבלת התקהלות מתאימה, "שלא תפחת מ-150 איש, ובכיוון הבימה, שלא תפחת מ-600 איש", וזאת בניגוד לעמדת הגורמים המקצועיים האמונים על ביטחונם – מבהירה כי אין מדובר בסוגייה של "פיקוח נפש" הקשורה לביטחונם של המפגינים והשוטרים. ודוק: אם מדובר היה בסוגייה של פיקוח נפש כאמור, הרי שלא היה מקום להקל מעבר לעמדתו של מפקד פיקוד העורף בכל הנוגע לאיסור ההתקהלויות – דווקא משום שמירה על ביטחונם של המפגינים והשוטרים.

רביעית ולבסוף, ההחלטה כי על המשיבים להגיש הודעה מעדכנת עד ליום 6 באפריל 26 בשעה 14:00, וכן ההחלטה לקיים דיון ביום 9 באפריל 26, מעידות אף הן כי לא הייתה כל דחיפות של ממש לדון בעתירה במהלך יום השבת, ודאי שלא דחיפות העולה כדי "פיקוח נפש" כנטען.

לעמדת חה"כ אזולאי, התנהלות ההרכב בעתירה מהווה "פגיעה חמורה בשלטון החוק, באמון הציבור וברגשותיו, באופן אשר מחייב את ברור התלונה".

15. גם לביא הפנו בתלונתם לתקנה 2(א) לתקנות סעד מידי, וציינו כי התקנה האמורה הינה מצומצמת ביותר, "רק למקרים בהם נדרש סעד בשל פיקוח נפש או לשם מניעת נזק רציני". לטענתם, לא ניתן לקבל את הנימוק כי בית המשפט היה מוסמך לפעול ליתן החלטות בשבת, ולהורות לצדדים להגיש תגובות, בנימוק של פיקוח נפש. זאת, כי הגדרת פיקוח נפש "מוכר כמצב חירומי בו נדרש לעשות מעשה מידי על מנת להציל חיי אדם".

16. לביא הוסיפו וטענו, כי גם בדיוני מעצרים העוסקים בשלילת החירות של העצור, הגישה מצומצמת, והפנו לתקנות סדר דין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים) (הסדרים לקיום דיונים לפי סעיף 29 לחוק), התשנ"ז-1997 (להלן: "תקנות הסדרים לקיום דיונים"), הקובעות כי "עצורים יובאו לפני שופט שעתיים לפני כניסת השבת או החג, או שעה לאחר צאת השבת או החג, ובלבד שאין בכך חילול שבת וחג".

17. עוד הפנו לביא לבש"פ 7030/16 מנחם מנדל ראובן נ' מדינת ישראל (נבו 11.9.16), שם דחה בית משפט בקשות לקיים דיון בשבת, משום שלא מדובר בפיקוח נפש. אם כי צוין, כי "ניתן להעלות על הדעת מקרים חריגים ויוצאי דופן בהם תהיה חשיבות לקבוע דיון מידי בערר (כאשר, למשל, מדובר בסכנת חיים, או בעניינים של קטינים שאך הגיעו לגיל שמאפשר מעצרים, או כאשר ברור בעליל שהחלטת המעצר שגויה על פניה). המקרה דנא רחוק מאותם מקרים כרחוק מזרח ממערב". עוד הפנו לביא לבש"פ 7623/23 פלוני נ' מדינת ישראל (נבו 22.10.23), לבש"פ 6733/19 עודאי חבשי נ' מדינת ישראל (נבו 13.10.19), ולבש"פ 1377/24 מדינת ישראל נ' לוי

(נבו 16.2.24), שם הוארך מעצרו של החשוד, כדי שיהיה ניתן להכין את כתב האישום מבלי לשקוד על הכנתו בשבת, ושם נקבע מפורשות כי "ההחלטה השיפוטית שלפיה חויב אדם בישראל ועובד מדינה לעבוד בשבת, יום המנוחה במדינת ישראל – אינה מוצדקת".

18. לביא מציינים, כי גם במצבים מורכבים הקרובים לפיקוח נפש והגבלה משמעותית יותר של זכויות יסוד, כפי שהובא בפסקי הדין לעיל, "לא מצא בית המשפט כי מדובר בפיקוח נפש המצדיק לדון בשבת". המתלוננים מוסיפים, כי על אחת כמה וכמה בענייננו, בו אין מדובר במקרה של פיקוח נפש, אלא עסקינן בעתירה בה מבוקש לאשר קיום הפגנה, תוך חריגה מהנחיות פיקוד העורף הקובעות "איסור התקהלות בעיצומה של מלחמה". משמעות אי קבלת ההחלטה בשבת הייתה דחיית ההפגנה עד לקבלת החלטה בעתירה, ולא סיכון חיי אדם או פיקוח נפש. לדברי לביא, אי מתן ההחלטה בשבת, היה בו כדי לאזן כראוי בין חופש ההפגנה לבין האינטרסים של "שמירת השבת במדינה יהודית, שמירה על אמון הציבור, והבטחת ביטחון ושלום הציבור".

19. עוד הוסיפו לביא, כי חופש ההפגנה, ככל זכות אחרת, אינו מוחלט, ויש לאזנו מול אינטרסים סותרים, כמו פגיעה בסדר הציבורי ופגיעה בשלום הציבור (בג"ץ 8007/23 מפלגת חד"ש החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון נ' מר יעקב שבתאי, מפכ"ל המשטרה (נבו 8.11.23)). דחיית ההפגנה בכמה ימים, בשל כך שלא ניתן לדון בעניין בשבת, הייתה מאזנת כראוי בין חופש ההפגנה לבין האינטרסים הכבדים של שמירת השבת במדינה יהודית, שמירה על אמון הציבור, והבטחת הביטחון ושלום הציבור. לדבריהם, קבלת ההחלטה והגשת תגובות בשבת ב"אמתלה של פיקוח נפש", כאשר כלל אין מדובר במצב של פיקוח נפש, "פוגעת פגיעה קשה באמון הציבור במערכת המשפט", מהווה "מעבר על הוראות תקנות סעד בימי מנוחה, וכן פוגעת קשות באמון הציבור", תוך הפרת סעיף 3(ב) לכללי האתיקה לשופטים, הקובע כי "בהכריעו בדין עושה שופט להגשמתו של שלטון החוק תוך שמירה על זכויות האדם. מחובתו של שופט לפעול ביושר ובהגינות, לשוויון הכל לפני החוק, ותוך הקפדה על התנהגות שיש בה כדי לקיים ואף להגביר את האמון בשיטת המשפט בכלל ובמעשה השפיטה בפרט".

20. תלונה נוספת הוגשה על ידי עו"ד אפללו. שם נטען, כי התלונה אינה מופנית כנגד תוכן ההכרעה השיפוטית ואינה מהווה ערעור עליה, אלא עניינה באופן הפעלת הסמכות השיפוטית וניהול ההליך, כשבנסיונות העניין מתעוררים קשיים רבים, כשבין היתר: ההליך נוהל ונקבעה בו מסגרת זמנים מחייבת אף שמדינת ישראל הייתה תחת מתקפת טילים וניהול מלחמה; בית המשפט כפה על המשיבים להפנות את משאביהם מהגנה על אזרחי המדינה ליציאה לסיור במוקדי ההפגנות בלוח זמנים קצר, וכל זאת שעות ספורות טרם כניסת השבת, דבר שלדברי המתלונן הוביל לכך שהמשיבים לא הספיקו להגיש תגובה בכתב זאת בשל לוח זמנים צפוף "ללא קיומה של דחיפות חריגה שאינה סובלת דיחוי", ומשכך התשתית העובדתית שעמדה בפני בית המשפט הייתה חלקית

ותו לא; כן, החלטת ההרכב לא שיקפה בחינתן של חלופות דיוניות אפשריות, כגון קביעת מועד עדכון לאחר צאת שבת או קיום דיון בסמוך לאחר מכן. לדבריו, "ניתן היה לנקוט באמצעים דיוניים מתונים יותר, אשר היו משיגים את תכלית ההליך מבלי ליצור אילוץ פעולה ליום השבת".

21. תלונה חמישית הוגשה על ידי פורום השבת, שם חוזרים המתלוננים על עיקרי הדברים שלעיל, ומוסיפים כי אין להבחין בין שופט שומר שבת לשופט שאינו שומר שבת. אולם במקרה זה, כך המתלוננים, כל שופט שומר שבת היה נמנע מלקיים דיון או מלידתן החלטה בנסיבות אלה, כך שבפועל נוצר פער בין שופטים, אשר פוגע בעקרון השוויון בין השופטים בתוך המערכת.

תגובת ההרכב מיום 3.5.26

22. בתגובתם לתלונה מסרו השופטים כי יש לדחות את התלונות על הסף, ולחלופין, לדחותן לגופן, בציינם, כי תגובתם ניתנת בעוד התיק תלוי ועומד וטרם ניתן בו פסק דין.

23. השופטים פירטו את השתלשלות העניינים, וציינו כי במסגרת כתב העתירה, העותרים ביקשו לקיים דיון דחוף, וזאת, בין היתר, מאחר שההפגנות מתוכננות להתקיים במוצאי שבת, ונטען כי במצב הנוכחי המשטרה "מפזרת באלימות את המפגינים". בתגובה נאמר כי "העתירה נותבה על ידי המזכירות לטיפולו של השופט התורן, כב' השופט י' כשר, רק למחרת בשעות הבוקר 1.4.26, ערב פסח. השופט כשר הורה על העברת העתירה לדיון בפני הרכב ביום ו' 3.4.26 בשעה 11:30, (קרי לאחר החג) ויומן בית המשפט שיבץ אליו את ההרכב התורן". במאמר מוסגר נכתב שם, כי "ההרכב התורן כלל במקור את השופטים ד' מינץ, ח' כבוב וי' כשר, ואולם בזמן אמת, משלא ניתן היה להשיג את השופט מינץ טלפונית, הנשיא י' עמית החליפו בהרכב התורן, לאחר שנבצר גם מהשופט א' שטיין להחליפו באותו בוקר".

24. השופטים ציינו כי במהלך הדיון ביום שישי נשמעו טיעונים מטעם העותרים, מטעם בא-כוח המשיבים, עו"ד מיליקובסקי (להלן: "ב"כ המשיבים"), וכן מטעם רמ"ט פיקוד העורף (במעמד צד אחד) ומפקד מרחב ירקון במשטרה. בא-כוח העותרים הדגיש בטיעונו כי הוא אינו מייצג את מארגני ההפגנות בארבעת המוקדים העיקריים שבהם צפויות הפגנות גדולות (ת"א, ירושלים, חיפה, כפר סבא) וכי ההפגנות יתקיימו בכל מקרה. ההרכב ציין כי ב"כ המשיבים מצדו, הדגיש כי "הפגנות צריכות להתקיים גם בשעת מלחמה", אך טרם הושלמה הבחינה הנדרשת לגיבוש מתווה כללי בנושא שבמוקד העתירה. השופטים הוסיפו כי בהמשך הדיון הוצע לצדדים לקיים התייעצות ביניהם, וכך אכן נעשה. לאחר ההתייעצות הציע ב"כ המשיבים מתווה לו הסכימו באי-כוח העותרים, שלפיו פיקוד העורף יבצע בהמשך אותו יום (שישי) סיור בארבעת המוקדים שצוינו לעיל, והחלטה בנושא תתקבל למחרת. בא-כוח העותרים עמד על הצורך במתן החלטה בהקדם האפשרי. המשטרה הביעה עמדתה כי היא פעלה ותפעל בהתאם להנחיות פיקוד העורף.

לקראת סוף הדיון הבהיר ב"כ המשיבים כי ביחס להפגנה בכיכר הבימה, עמדת הייעוץ המשפטי לממשלה היא שיש לקבל החלטה עדכנית "בתוך שעתיים", אך בהמשך, ולאחר שפיקוד העורף הבהיר כי הוא עומד על כך שתשובתו תינתן רק בשבת – לאחר הבדיקה מטעמו בארבעת אתרי ההפגנה, הוסכם כי גורמי פיקוד העורף יבחנו את הנושא וייתנו החלטתם עד ליום המחרת (שבת) בשעה 11:00.

25. לדברי השופטים, במסגרת ההחלטה שניתנה בסמוך לאחר הדיון, צוינו הצהרות והסכמות המשיבים, כפי שעלה בדיון, לפיהן:

2" [...] פיקוד העורף יבצע, תוך השעות הקרובות, סיור בארבעת מוקדי ההפגנות המרכזיים בהם עתידים להיערך, כפי שנמסר, הפגנות במוצאי שבת הקרובה ה-4.4.26... בעקבות סיורים אלה, יודיעו המשיבים לעותרים ולתיק בית המשפט, לא יאוחר ממחר בשעה 11:00, על התנאים והמגבלות לקיום ההפגנות באתרים הנ"ל, כאשר הכוונה היא כי ההחרגה שתאושר תהיה בתוקף עד ליום 1.5.26. מובן כי ניתן לצמצם החרגות למול התפתחויות עדכניות. בנוסף, המדינה בוחנת את השאלה הכללית של קיום הפגנות בהינתן חשיבות חופש הביטוי הפוליטי והמחאה בעת הזאת, וזאת מעבר לסוגיית ההפגנות הקונקרטיות הצפויות במוצאי שבת הקרובה. 3. בית המשפט מביע תקוותו כי בכך נפתרה הסוגייה של ההפגנות במוצאי שבת הקרובה. מכל מקום, דלתות בית המשפט נותרות פתוחות ככל שיתעורר צורך בכך".

26. השופטים מציינים כי מרוח הדברים וההסכמות אליהם הגיעו הצדדים, עולה כי "ההפגנות יתקיימו תחת הגבלה מספרית כזו או אחרת של פיקוד העורף (כמובן מעבר למספר המותר להתקהלות של 50 איש, אשר עמד אז בבסיס ההנחיה הכלל-ארצית של פיקוד העורף, שכנגדה הוגשה העתירה). הודעת פיקוד העורף הייתה אמורה אפוא להישלח לעותרים ובמקביל לתיק בית המשפט – ובכך היה העניין אמור להסתיים, לא רק לגבי ההפגנות במוצ"ש, אלא עד סוף החודש".

27. אולם, לדברי השופטים בניגוד למוסכם מהדיון ביום שישי (3.4.26), החלטת מפקד פיקוד העורף שהוגשה ביום שבת, 4.4.26, בשעה 11:00 לערך, חזרה והגבילה את מספר המשתתפים בהפגנה ל-50 איש (להוציא בכיכר הבימה, שם ניתן היתר ל-150 איש). בפסקה 4 להחלטתו של מפקד פיקוד העורף צוין כי ניתן יהיה להציג לבית המשפט במעמד צד אחד את מכלול השיקולים המבצעיים שבבסיס ההחלטה. סמוך לאחר מכן הגישו העותרים בקשה שבה נטען כי החלטת פיקוד העורף אינה נותנת מענה לסוגיות שבמוקד העתירה, וביקשו לקיים דיון דחוף (החל מהשעה 14:00) ולחלופין "ליתן כל הוראה שתאפשר את קיום המחאות הערב". המשיבים, מצדם, הודיעו כי הם מסכימים לקיום דיון דחוף [קרי – בשבת בצהריים]; והבהירו כי החלטת פיקוד העורף הועברה לעיון בית המשפט מיד לאחר שנתקבלה – לפני שנבחנה "על ידי גורמי המשפט בצבא ומחוצה לו" – וזאת בשים לב "למועדי ההפגנות הקבועות להערב ועל מנת לאפשר ביקורת שיפוטית במועד רלוונטי".

28. השופטים הוסיפו, כי "למרות הסכמת הצדדים לקיום הדיון בשבת, ההרכב החליט שלא לעשות כן, וחלף זאת, בשעה 12:19 ניתנה החלטת ההרכב, המורה, כי ככל שהעותרים לא יביעו התנגדות, השיקולים המבצעיים שבבסיס החלטת פיקוד העורף יועברו לעיון בית המשפט במעמד צד אחד, לא יאוחר מהשעה 14:00". אולם, החומר המבוקש על ידי פיקוד העורף הוגש לבסוף בשעה 16:10 לערך, ולאחר העיון בו סבר ההרכב כי על פני הדברים, החלטת מפקד פיקוד העורף אינה נותנת מענה מספק ועומדת בניגוד להחלטת ההרכב ולדבריו בדיון. השופטים הדגישו כי החומר שהועבר על ידי פיקוד העורף כלל חלקים סודיים, ולדבריהם מסקנות פיקוד העורף עוררו תמיהה, בלשון המעטה, בהינתן המרחבים המוגנים באתרי ההפגנות (ועל כך עמדו גם העותרים בתגובתם להחלטת מפקד פיקוד העורף). לפיכך, בשעה 16:50 ניתן צו ביניים המורה למשיבים לקבל החלטה עד השעה 18:00 באותו היום, בנוגע למגבלות בארבעת המוקדים שצוינו לעיל, באופן שמאזן בין צרכי הביטחון ובין הזכות לחופש הביטוי והמחאה. השופטים ציינו כי למרבה הצער, המשיבים לא הגישו הודעה כלשהי מטעמם עד לשעה 19:00. לפיכך, בשים לב למועד ההפגנות ולעובדה שמספר רב של מפגינים כבר התקהלו בכיכר הבימה בתל-אביב כפי שאף ניתן היה להיווכח מהשידור מהשטח, נתן ההרכב בסביבות שעה 19:35 צו ביניים נוסף אשר הורה למשיבים לאפשר קיום הפגנות בארבעת המוקדים, בקיבולת שלא תפחת מ-600 איש בכיכר הבימה, ולא תפחת מ-150 איש במוקדים האחרים. השופטים ציינו, כי לאחר צאת השבת פורסמו דברי ביקורת מטעם גורמים שונים בנוגע לעצם מתן ההחלטות בשבת ועל הדיון בבית המשפט שנערך כביכול בשבת. בהמשך לכך, עוד באותו יום (מוצאי שבת 4.4.26) פורסמה הודעה מטעם דוברות הרשות השופטת בנושא (שצוטטה לעיל).

29. עוד כתבו השופטים, כי הטיפול בעתירה שבכותרת עודנו בעיצומו, כאשר דיון בהתנגדות לאחר הוצאת צו על-תנאי התקיים ביום שישי ה-10.4.26 בשעה 10:00, בפני הנשיא, השופט י' כשר והשופטת ר' רונן. מיד לאחר סיום הדיון, ועל סמך הבהרות נוספות שניתנו מטעם נציגי פיקוד העורף, ניתן צו ביניים נוסף באשר להפגנות שתוכננו למוצאי שבת ה-11.4.26.

30. השופטים הדגישו בתגובתם, כי "אין חולק, ולא יכול להיות חולק, כי בית המשפט, כגוף ממלכתי, צריך לכבד את קדושת השבת ואת יום המנוחה הרשמי". עם זאת, חוק שעות עבודה ומנוחה אינו רלוונטי לטיפול השיפוטי בעתירה, שכן שופטים אינם בבחינת "עובדי מדינה" (ר' למשל: תמצית החלטת נציב תלונות הציבור על שופטים מס' 798/23, פסקה 23 (26.12.23)).

31. לדברי השופטים, ההחלטה ליתן סעד זמני דחוף בשבת נוגעת לפרשנות ויישום תקנה 2(א) לתקנות סעד מידי, ומהווה שאלה משפטית הנתונה לשיקול דעת המותב. לגישתם, סוגייה זו אינה

מתאימה לבירור בפני נציב תלונות הציבור על שופטים (סעיף 17(3) לחוק נציב תלונות הציבור על שופטים, התשס"ב-2002 (להלן: "חוק נציב תלונות הציבור על שופטים" או "החוק"), שכן החלטות בעניין טיפול בהליכים בימי המנוחה מובאות לעתים לביקורת של ערכאות הערעור. השופטים הפנו למספר החלטות בנושא (עמ"י (מחוזי חי') 31927-10-23 גבארינ' נ' משטרת אום אל פחם) (החלטה מיום 23.10.23); בש"פ 5121/08 פלוני נ' מדינת ישראל (10.6.08); בש"פ 1145/06 מזרחי (בן אריה) נ' מדינת ישראל, פסקה ח(3) (7.2.06)).

32. עוד הפנה ההרכב לעמדה שפורסמה בנושא על ידי כב' הנציב אליעזר גולדברג (2/09) (27.1.09), "שם תוארו מקרים שבהם שופטי מעצרים תורנים קיימו דיונים ש"גלשו" אל תוך השבת או החג", ועל פי העולה מעמדת הנציב כפי שפורסמה, התלונות כנגד השופטים נדחו באופן תמציתי – מבלי שהנציב נדרש לביקורת על שיקול הדעת השיפוטי בנוגע לאי-הפסקת הדיון עם כניסת השבת או החג – והערות הנציב התמצו בצורך במציאת פתרון מערכתי לסוגייה.

33. לדברי השופטים, בנסיבות העניין נחה דעתם כי "קמה עילה למתן צו ביניים דחוף, וכי אין מקום להמתין לצאת השבת, שכן הדבר היה מסכל את האפשרות ליתן הוראות אופרטיביות למארגני ההפגנות, למפגינים ולמשטרה ביחס להפגנות שעמדו להתקיים במוצאי השבת". השגותיהם של המתלוננים מכוונות, הלכה למעשה, כלפי צו הביניים לגופו, וכן כלפי האופן שבו פירש ההרכב את ההוראות שבתקנות סעד מידי. "ברי אפוא כי טרונייתם האמיתית של המתלוננים מופנית כלפי ליבת שיקול הדעת השיפוטי: האיזון המהותי שבוצע בין שיקולי ביטחון ושמירה על חיי אדם, שיקולים בדבר חופש ההפגנה והמחאה, והאינטרס בדבר שמירת השבת". השופטים מציינים כי לעמדתם "בכל הכבוד מקומן של סוגיות אלו להתברר במסגרת פסק הדין לכשיינתן".

34. עוד התייחסו השופטים לטענת לביא, לפיה החלטת ההרכב פוגעת לכאורה באמון הציבור במערכת המשפט. לדבריהם, טענה זו "אינה מעלה ואינה מורידה בהקשר זה. אילו די היה בטענה כוללנית ל"פגיעה באמון הציבור" כדי להביא בפני הנציב השגות על החלטות שיפוטיות לגופן, הרי שהיה בכך, הלכה למעשה, כדי להפוך את המגבלה שבסעיף 17(3) לחוק (כמו גם מגבלות נוספות המנויות בו) לאות מתה".

35. אשר לטענת מתן החלטה בשבת, על רקע אופייה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, מסרו השופטים כי, ככלל, החלטות שיפוטיות אינן ניתנות בשבתות ובימי מנוחה נוספים. עם זאת, לא אחת מוגשים לבתי המשפט הליכים ובקשות המוכתרים כ"דחופים". במקרים אלו, ובהתאם לתקנות סעד מידי – אשר חלות על כל סוגי העניינים: פליליים, אזרחיים ומינהליים (בד"ם 2081/18 שרת המשפטים נ' השופטת פוזנסקי-כץ, פסקה 54 (18.7.18)) – המותב הדן

בתיק, הוא שמכריע, בכל מקרה לגופו, אם יש צורך במתן החלטה שיפוטית כבר במהלך יום המנוחה.

36. לדברי השופטים, "השאלה אם בהליך מסוים קם צורך במתן סעד "בשל פיקוח נפש" או לצורך מניעת "נזק רציני אשר אינו ניתן לתיקון" (כלשון תקנות סעד מידי), נתונה אפוא לשיקול דעתו של המותב. למעשה, גם כאשר המותב מוצא כי אין הצדקה ליתן סעד דחוף ביום המנוחה, לעתים ניתנת החלטה המבהירה זאת כבר במהלך יום המנוחה עצמו, על מנת שבעלי הדין לא ייוותרו בעלטה (ר' למשל: בג"ץ 7340/23 מנאצרה נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית (החלטה מיום 30.9.23); בג"ץ 417/12 פלוני נ' נציב שירות בתי הסוהר (החלטת כב' השופט (כתוארו אז) ל' עמית מיום 14.1.12, בה צוין, בין היתר, "בנסיבות אלה, איני רואה הצדקה לקבוע את הדיון בעתירה עוד היום, שבת קודש, מה שכרוך ב'הקפצה' של מספר מערכות (משטרה, בית משפט, קלדנית, פרקליטות ועוד) [...]").

37. השופטים מטעימים, כי לעיתים, כאשר המותב מוצא כי אין הצדקה ליתן סעד דחוף ובנוסף כי אין ממש בהליך לגופו, אף ניתנת החלטה סופית במהלך יום המנוחה (השופטים הפנו לעניין גבארין; בג"ץ 7624/23 רופאים לזכויות אדם ישראל נ' צבא הגנה לישראל (21.10.23); ולבש"פ 6091/13 פלוני נ' משטרת ישראל (6.9.13)).

38. עוד צוין, כי בפועל, החלטות שיפוטיות דחופות ניתנות בימי מנוחה ביחס למגוון נושאים. דוגמה בולטת היא החלטות דחופות בנושא מעצרים (ר' למשל: בש"פ 3528/21 פלוני נ' מדינת ישראל (22.5.21)), אך לעתים מתעורר צורך שכזה גם בעתירות דחופות לבית המשפט הגבוה לצדק, לרבות כאלו שעניינן ב"נזק רציני" ולא רק בענייני פיקוח נפש במובן הצר של המונח (ר' למשל: בג"ץ 4573/04 אלבסיוני נ' מפקד כוחות צה"ל (החלטה מיום 14.5.04); בג"ץ 3114/02 ח"כ מוחמד ברכה נ' שר הביטחון, פסקה 5 (14.4.02)).

לדבריהם, בשבעה באוקטובר 2023, ביום שבת אחר הצהריים, ניתנה החלטה בנוגע לקצירת זרע על ידי בית המשפט לענייני משפחה בדרום. כל אלה דוגמאות לשירות הניתן על ידי בית המשפט, מעצם תפקידו, גם ביום המנוחה.

39. אשר לעתירה שבכותרת, צוין כי מרכזת הוא "האיזון בין השמירה על שלומם וביטחונם של מפגינים בשעת מלחמה – עת מדינת ישראל הייתה נתונה לאיום הטילים מאיראן ומלבנון – ובין חופש המחאה וההפגנה". לדברי השופטים, במסגרת העתירה הועלו בין היתר טענות לאלימות פיזית מצד המשטרה כלפי המפגינים. המשיבים מצדם לא התנגדו לעצם קיום ההפגנות, ולעניין זה הפנו השופטים לדברי ב"כ המשיבים בדיון מיום 3.4.26: "אנחנו כבר מעל חודש מאז

תחילת שאגת הארי, הפגנות צריכות להתקיים [...] זו שאלה של יישום מידתי למבט צופה פני עתיד כולל לגבי מחר". עוד לדברי השופטים, בהינתן כי היה ברור שההפגנות תתקיימנה בכל מקרה, היה צורך דחוף כי בית המשפט ינחה הן את המפגינים והן את המשטרה כיצד לנהוג. ההחלטה של בית המשפט, שנקבה במספר מינימלי בכל אחד ממוקדי ההפגנות, נועדה לאפשר למארגני ההפגנות לכלכל את מעשיהם, ולהנחות את המשטרה כיצד לנהוג, וכל זאת תוך איזון עם החשש לאזעקות ולירי טילים. מכל מקום, הנסיבות שתוארו בעתירה (ובפרט הנושא של הפגנות בשבת בזמן מלחמה) מעוררות מטבען שיקולים של פיקוח נפש – ולמצער צפי לנזק רציני – וכך סבר ההרכב בזמן אמת.

40. עוד מציינים השופטים, כי אמנם הם אינם "מתיימרים להיות מורי הלכה", אך דומה כי השכל הישר מתיישב עם ההלכות לפיהן ספק פיקוח נפש כפיקוח נפש; ספק נפשות להקל; אין מדקדקין בפיקוח נפש; והדבר נכון במיוחד כאשר בפיקוח נפש של ציבור עסקינן ואף בנוזק לרבים. השופטים חזרו והדגישו, כי הסוגייה בדבר נתינת החלטה בשבת בשל פיקוח נפש "מסורה לשיקול דעת ההרכב".

41. עוד מוסיף ההרכב בתגובתו כך: "לצד האמור, נעשו מירב המאמצים כדי לצמצם ככל האפשר את הצורך בטיפול בעתירה במהלך ימי המנוחה. כך, העתירה הועברה לשופט התורן ביום ד', ערב פסח ונקבעה לדיון ביום ו' (ולא באחד מימי החג). חרף בקשות ההרכב, עובר לדיון ואף במהלכו לא הוצגה עמדה מהותית מטעם המשיבים באשר לנושא שבמוקד העתירה, ואף לא באשר להפגנות הספציפיות שנקבעו למוצאי השבת (ותוזכר בהקשר זה גם המחלוקת בין המשיבים לבין עצמם בדבר המועד המוקדם ביותר האפשרי לקבלת החלטה עדכנית ביחס להפגנה בכיכר הבימה). בהמשך לכך, בא-כוח משיבי המדינה הוא שהציע, לאחר שהצדדים התבקשו על ידי ההרכב לנסות ולהגיע להסכמה ביניהם, כי העמדה תימסר לבית המשפט במהלך יום שבת, ובתום הדיון לנוכח ההסכמות אליהם הגיעו הצדדים, ההנחה הייתה כי בכך הסתיים העניין (וכפי שצוין בהחלטה מתום הדיון, "בית המשפט מביע תקוותו כי בכך נפתרה הסוגייה של ההפגנות במוצאי שבת הקרובה")."

42. לדברי ההרכב, ניתן היה ליתן צו ביניים על אתר עוד קודם כניסת השבת, זאת מבלי להמתין לעמדה עדכנית של משיבי המדינה, ובכך למנוע הגשת מסמכים בשבת. "ואולם, בנסיבות העניין העדיף ההרכב לקדם את ההסדר המוסכם שאליו הגיעו הצדדים בדיון, ולאפשר את מיצוי טרם מתן הכרעה שיפוטית. זאת, בפרט מכיוון שבאותו השלב המשיבים טרם ביצעו בדיקה עדכנית והפעלת שיקול דעת מינהלי פרטני, כך שכל הכרעה בדבר מתן צו ביניים ביום שישי, במעמד הדיון, הייתה בהכרח נעשית על בסיס תשתית עובדתית חסרה". השופטים מציינים כי הם סברו שלנוכח ההסכמות שהושגו בדיון, והחלטת ההרכב מתום הדיון, הסתיים הטיפול בהפגנות שנועדו

להתקיים באותה שבת. חשוב מכך, וגם בהמשך לדיון בעל פה במעמד צד אחד – ההרכב סבר כי בשים לב לסוגייה הרגישה והחשש הממשי לחיי אדם, ראוי ליתן למשיבי המדינה הזדמנות נוספת לגבש ולהגיש עמדה לגופם של דברים לרבות תשתית עובדתית עדכנית. לדברי ההרכב, למרבה הצער, התברר כי פיקוד העורף חזר בו מהעמדה שהוצגה בדיון, ועל כן העותרים ביקשו – בהסכמת ב"כ המשיבים – לקיים דיון דחוף במהלך השבת. ברם, "מתוך הבנה שקביעת דיון הייתה דורשת "הקפצה" של גורמים מרובים לבית המשפט במהלך השבת, ההרכב לא נעתר לבקשת העותרים. חלף זאת ניתנו החלטות נקודתיות במטרה לעמוד על התשתית העובדתית הצריכה לעניין, ולקבוע אם קמה עילה למתן סעד דחוף. על רקע החומרים שהוגשו לבית המשפט, והיעדר התגובה מטעם המשיבים, שוכנע ההרכב כי יש צורך במתן צו ביניים דחוף ביחס להפגנות שהיו אמורות להתקיים במוצאי השבת [בהקשר זה לא ברורה טרוניית המתלונן בתלונה 277/26 ביחס לקיום ההתייעצות הטלפונית – שהרי מתן צו ביניים מצוי בסמכות ההרכב המטפל בעתירה, וברי כי נדרשו תיאומים לצורך כך]".

43. השופטים מטעימים כי יש לדחות את הטענה כי עמדת המשטרה לא הוגשה לפני שבת, שכן עמדתה הייתה כי יש לנהוג בהתאם להנחיות פיקוד העורף, וכאמור, פיקוד העורף מסר עמדתו רק בשבת. מכל מקום, אף אילו היה ממש בטענה, לא היה בכך כדי לגרוע משיקול דעתו של ההרכב ליתן צו ביניים בהתאם לתקנות סעד מידי, ככל שהנסיבות מצדיקות זאת.

44. עוד התייחסו השופטים לטענות בדבר "כפיית עבודה על מאות שוטרים ופקידים". לדברי השופטים, טענה זו היא דוגמה ל"פייק ניוז", אשר למרבה הצער, מצאה תימוכין בהודעה של דוברות המשטרה. כפי שאישר מפקד מרחב ירקון, תנ"צ צחי שרעבי, בדיון ההמשך שהתקיים ביום 10.4.26, כוחות שוטרים הגיעו לכיכר הבימה כבר בשעות אחר הצהריים, לפני שניתנה החלטת בית המשפט בסמוך לשעה 19:35.

45. משכך, סבורים השופטים, כי ניתן לדחות את התלונות על הסף בהיותן נוגעות לליבת שיקול הדעת השיפוטי של ההרכב, ולחלופין יש לדחותן לגופן.

תגובה משלימה של שופטי ההרכב מיום 7.5.26

46. לאחר קבלת תגובת ההרכב, התבקשו השופטים להעביר התייחסות משלימה לסוגיות הבאות:

- א. מדוע הייתה חשיבות לתת החלטות אופרטיביות בנושא העקרוני בעיצומו של יום השבת;
- ב. מדוע ניתן צו ביניים לקיומן של ההפגנות בשבת, שעה שהעותרים לא ביקשו זאת;

ג. מדוע הייתה דחיפות במתן צו ביניים במהלך השבת, זאת חרף הודעת ב"כ העותרים כי הוא אינו מייצג את מארגני ההפגנות.

47. במענה לשאלות הנ"ל הגישו השופטים תגובה משלימה, בה ציינו, כי ההנחיות להמשך הטיפול בעתירה ניתנו "אגב ההחלטה בדבר מתן צו ביניים – בבחינת 'הטפל הולך אחר העיקר'". זאת, בשל לוחות הזמנים הקצרים, מצב הלחימה, והתפתחויות עובדתיות תדירות. משכך, לא מצאו טעם בפיצול ההחלטה, תוך פרסום הנחיות להמשך בנפרד. לדברי השופטים, הדבר נעשה גם במקרים רבים בהם ניתנו החלטות בימי מנוחה, בצירוף הנחיות דיוניות בנוגע להמשך ניהול ההליך (השופטים הפנו לפסקי דין בנושא, ובכללם פסק דין בו נדחתה בקשה לסעד דחוף ביום המנוחה, "ובית המשפט מצא להוסיף ולדחות גם את ההליך כולו כבר במהלך יום המנוחה").

48. לגבי הצורך במתן צו ביניים בשבת, הדגישו השופטים, כי העותרים ביקשו מפורשות "לקבוע דיון דחוף, ולחלופין ליתן כל הוראה שתאפשר את קיום המחאות הערב". עוד הוסיפו השופטים, כי גם בכתב העתירה נכללה "בקשה מפורשת מטעם העותרים לקיים דיון דחוף על רקע הצפי הקונקרטי לקיום ההפגנות ביום 4.4.26 [...] בשל כל אלה, ונוכח המועד הקרב להפגנות הבאות המתוכננות נגד המלחמה, בתוך ארבעה ימים, מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן צו על תנאי כמבוקש ולקיים דיון דחוף בעתירה". עוד צוין, כי בהתאם, נשמעו בנושא גם טענות בעל-פה במהלך הדיון (כפרט ביחס לארבעת המוקדים הגדולים) שמהן עולה הסכמת באי-כוח שני הצדדים בדבר הצורך בקביעת מתווה והנחיות ביחס לקיום הפגנות בשעת מלחמה. אף המשיבים הכירו בצורך הדחוף של קבלת ההחלטה עוד טרם ההפגנות אשר תוכננו להתקיים מיד אחר צאת השבת, והדבר ניכר הן מהדיון שהתקיים ביום 3.3.26, והן מהסכמת המשיבים לקיים את הדיון בצהרי יום השבת. משלא הצליחו הצדדים להגיע להסכמות "ומשהתעכבו המשיבים בקבלת החלטה מנהלית עדכנית, נוצר צורך במתן החלטה שיפוטית נקודתית – וכך אכן נעשה".

49. עוד הוסיפו השופטים, כי בהתאם לתקנה 19 לתקנות סדרי הדין בבית המשפט הגבוה לצדק, התשמ"ד-1984, בית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ "רשאי ליתן צווי ביניים, לבטלם ולשנותם, כפי שייראה לו בנסיבות העניין". עוד טענו השופטים כי בהקשר זה נקבע, כי "לבית המשפט נתון שיקול דעת רחב בכל הנוגע למתן צווי ביניים, אף בנסיבות שבהן מועלית טענה כי הצו לא התבקש במפורש" (ר' למשל: דנג"ץ 14782-12-25 איחוד הישיבות באר"י (ע"ר) נ' התנועה לאיכות השלטון בישראל, פסקאות 5 ו-9 (17.2.26), ועוד). השופטים הוסיפו, כי "באף שלב לא טענו מי מהצדדים להליך שאין מקום למתן צו ביניים – לא לפני שניתן הצו ולא אחרי כן".

50. אשר לזהות העותרים, ציינו השופטים כי העובדה שב"כ העותרים לא ייצג את מארגני ההפגנות הגדולות אינה גורעת מהצדקת הצו, שכן הצו ניתן בעקבות העתירה ובקשת העותרים, ולאחר שנשמעו טענות בעל פה. לכל הצדדים היה ברור שההפגנות יתקיימו בכל מקרה, ומכאן הצורך הדחוף להכווין את התנהגות הנוגעים בדבר. לדברי השופטים, באותו הדיון "הבהיר ב"כ העותרים כי הוא עומד בקשר עם הגורמים המעורבים בארגון ההפגנות...". עוד הוסיפו, כי ב"כ המשיבים, מצדו, "לא העלה כל טענה הקושרת בין זהותם של העותרים ובין עצם ההצדקה למתן הוראות בנוגע להפגנות". השופטים ציינו כי במהלך הדיון הנשיא התייחס "לקושי אפשרי שעלול להתעורר בנושא (עמ' 5 ש' 34-35 לפרוטוקול) ואולם בשלב דיוני זה של העתירה לא נמצא כי יש בכך כדי לאיין את ההצדקה למתן צו הביניים".

דין

המסגרת הנורמטיבית

51. מעמדה המיוחד של השבת כערך יסודי בזהותה היהודית של המדינה מעוגן בחוק יסוד: ישראל – מדינת הלאום של העם היהודי (להלן: "חוק הלאום"), ומוכר בפסיקה ענפה. כפי שציין כב' הנשיא (בדימ') אהרן ברק (בג"ץ 5026/04 דיזיין 22 – שארק דלוסקו רהיטים בע"מ ו-18 אח' נ' רוזנצווייג צביקה, ראש ענף היתרי עבודה בשבת – אגף הפיקוח משרד העבודה והרווחה, פ"ד ס(1) 38 (2005)).

"ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית הולמים יפה את האיסור על העבדה ועל עבודה במנוחה השבועית, שהיא שבת ליהודים ויום ראשון או שישי למי שאינם יהודים. זאת הן לעניין הנימוק החברתי הן לעניין הנימוק הדתי-לאומי. ביטוי לכך נמצא בדיבר הרביעי מעשרת הדיברות:

"שְׁמוֹר אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת לְקֹדֶשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ. שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל-מְלַאכְתֶּךָ. יוֹם הַשַּׁבְעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל-מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ-וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ-וְאִמְתְּךָ וְשׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ וְכָל-בְּהֵמַתְּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ כָּמוֹךָ. וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּצֵאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֵרַע נְטוּיָה עַל-כֵּן צִוָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת" (דברים ה, יב-טו [א]; לניסוח שונה במקצת ראו שמות, כ, ח-יא [ב]).

עוד ראה דברי כב' השופטת דורנר, ברע"פ 10687/02 הנדימן עשה זאת בעצמך בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד נז(3) 1 (2003), (להלן: "פסק דין הנדימן").

"קביעת יום המנוחה ליהודים בשבת מגשימה את ערכיה של המדינה כמדינה יהודית ודמוקרטית. שני ערכים אלה משתלבים בהרמוניה מלאה בחוק הנדון. ליום מנוחה לעובדים מטרה סוציאלית וחברתית, ואילו היהדות, שהנחילה לאנושות את הקונספציה של יום המנוחה השבועי, קידשה את יום השבת כיום המנוחה של בני העם היהודי. יום השבת הוא ערך לאומי לא פחות מערך דתי. "השבת היא היצירה הגאונית ביותר של הרוח העברי" כתב ח' נ' ביאליק (מאזניים י'-י"א, תרצ"ד)..."

52. דברים אלו משקפים את ההכרה העמוקה בחשיבות השבת כערך לאומי ודתי, המעצב את צביונה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. בעניין זה קיימת תמימות דעים בקרב הרכב השופטים, שציינו בתגובתם כי "אין חולק, ולא יכול להיות חולק, כי בית המשפט, כגוף ממלכתי, צריך לכבד את קדושת השבת ואת יום המנוחה הרשמי".

53. חוק שעות עבודה ומנוחה אוסר, ככלל, על העסקת עובדים בשבת, למעט חריגים מפורשים. חוק זה, על אף שאינו חל ישירות על שופטים שאינם "עובדים" במובן הרגיל, מבטא את המדיניות הציבורית והחברתית של המדינה ביחס ליום המנוחה השבועי. הוא משלב את הזכות הסוציאלית למנוחה עם שמירה על צביונה היהודי של המדינה (ראה פסק דין הנדימן). יודגש, כי בכל מקרה, הוא חל על נציגי המדינה (עובדי מדינה) ובכללם עובדי מזכירות בית המשפט.

54. כפועל יוצא מכך, ככלל, קבע המחוקק כי על בתי המשפט להימנע מקיום דיונים ומתן החלטות בשבת, אף בנושאים הקשורים לחירות הפרט. במסגרת זו נקבעו הוראות ספציפיות וקפדניות בסעיף 29 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), תשנ"ו-1996, ובתקנות הסדרים לקיום דיונים, לעניין הבאת עצורים בפני שופט בימי שבת וחג. הוראות אלו מדגישות את החשיבות העליונה של שמירת השבת, גם במחיר של דחיית דיונים בענייני חירות הפרט, למעט מקרים חריגים ביותר המוגדרים במפורש. תקנות אלו קובעות כי בית המשפט יהיה פתוח עד שעתיים לפני כניסת השבת/חג, ויפתח שעה לאחר צאתם, תוך דגש על מניעת חילול שבת.

55. עוד נקבע במפורש בתקנות הנ"ל, כי "בשנה שבה חל ראש השנה בימי חמישי וששי בשבוע, כך שצירוף החג והשבת עולה על 72 שעות ויש להביא עצור בפני שופט לפי סעיף 29(ה)(2) לחוק, יובא העצור בפני השופט על פי תיאום עם השופט ביום שני של ראש השנה; ייעשה מאמץ להימנע, במידת האפשר, מחילול שבת וחג בקיום ההליך" (ההדגשות הוספו – א"ק).

56. פסיקת בתי המשפט, כפי שהוצגה על ידי המתלוננים (למשל, בש"פ 7030/16 מנחם מנדל ראובן נ' מדינת ישראל, לעיל), דחתה בקשות לקיים דיונים בשבת בענייני מעצר, תוך הדגשה כי רק מקרים חריגים ויוצאי דופן ביותר, כגון סכנת חיים ממשית, יצדיקו זאת. ר' לעניין זה בש"פ 1377/24 מדינת ישראל נ' לוי (שהוזכר בתלונת לביא ובתלונת חה"כ אזולאי), שם הוארך מעצרו של החשוד, כדי שיהיה ניתן להכין את כתב האישום מבלי לשקוד על הכנתו בשבת, ושם נקבע מפורשות על ידי כב' השופט נ' סולברג (כתוארו אז), כי "ההחלטה השיפוטית שלפיה חויב אדם בישראל ועובד מדינה לעבוד בשבת, יום המנוחה במדינת ישראל – אינה מוצדקת". במקרה שם מדובר היה במי שמעצרו הוארך עד ליום ראשון בשעה 08:00 (שעד אז יוגש כתב האישום) ומדינת

ישראל (העוררת שם) טענה כי הדבר ייאלץ פרקליט להכין את כתב האישום בשבת, וכך כתב כב' השופט סולברג: "בצוק העיתים, בשעת בין ערביים זו (16:30), אין אפשרות להכביר בדברי הנמקה, אך דומני שאין צורך ממשי בכך. לבקשתי התקשרה המזכירה הראשית עם ב"כ המשיב, עו"ד אלון קריתי, והוא נתן את הסכמתו. אני מורה אפוא על הארכת מעצרו של המשיב עד יום ראשון, 18.2.2024 בשעה 16:00 במקום עד שעה 10:00, כדי שניתן יהיה להכין את כתב האישום מבלי לשקוד על הכנתו בשבת."

הנה כי כן, מקום שערך השבת מהווה שיקול, מצא כב' השופט נ' סולברג פתרון שלא פגע בקדושת השבת.

57. הנציבות ביררה בעבר תלונות בנושא קיום דיונים בשבת (מספרנו 1024/08, 241/24, 840/17, 941/08, 943/08, 396/22, 763/24). עוד ר' עמדת כב' הנציב השופט (בדימ') א' גולדברג (עמדה מס' 2/09 מיום 27.1.09 שהתייחסה לשתיים מהחלטות דלעיל) שאוזכרה בתגובת השופטים. שם נבחנה סיטואציה בה שופטי מעצרים תורנים קיימו דיונים ש"גלשו" אל תוך השבת או החג, בשל העובדה שבאותו יום שישי הוכאו כ-30 עצורים לדיון בפני שופט תורן יחיד, כשאחת הסיבות העיקריות להתמשכות הדיונים הייתה נעוצה בכך שהסנגוריה הציבורית שיבצה רק תורן אחד מטעמה, אשר עליו לשוחח עם כל עצור בנפרד, ובמקביל גם להופיע ולטעון בבית המשפט, דבר אשר האט את קצב הדיונים. בנסיבות העניין סבר הנציב גולדברג, כי מאחר שמועד סיום הדיון בעניינו של עצור אינו מותנה רק בשעה שבה הוא מובא בפני שופט, אלא גם בכלל הגורמים המעורבים ובאופן התנהלותם (חוקרי משטרה, באי כוח העצורים, מספר הסנגורים הציבוריים), כמו גם במספר העצורים המובאים בפני השופט באותה עת ובמהות עניינו של כל עצור ועצור, אין מקום לקבוע כי התלונה מוצדקת ככל שהיא נוגעת אישית לכב' השופט הנילוך. בהחלטה הודגש: "הבעיה היא מערכתית והפתרון לה אינו באלתורים מצד שופט שנקלע למצב כזה, אלא בקביעת הסדר מערכתי שייתן מענה למצבים העלולים לפגוע בקדושת השבת או החג בבתי המשפט" (ההדגשת הוספו – א"ק).

58. ודוק: בנסיבות המקרה בו עסקה החלטת הנציב גולדברג (שעניינה היה בשתי תלונות על שופטים שונים על רקע התארכות דיוני המעצר בימי שישי), נקבע כי בשל גורמים מערכתיים שונים, נקלעו השופטים למצב בו החלו לשמוע דיונים ביום שישי, אשר "גלשו" לשבת, זאת בשונה מהמקרה שלפנינו, בו ההרכב נתן החלטות שונות מיוזמתו במהלך השבת וכן הורה לגורמים נוספים להגיש תגובות מטעמם. מכל מקום, אף במקרים האמורים, מצא הנציב מקום להתערב ולומר את דברו מאחר שהנושא קשור "לדרך ניהול המשפט".

59. בהמשך לעמדת הנציב לעיל, ביום 18.3.09 פרסמה נשיאת בית המשפט העליון, דאז, כב' השופטת (בדימ') ד' ביניש הנחיות עבודה לשופטים בימי שישי וערכי חג, לפיהן: יש להקפיד כי בימי שישי וערכי חג יכהנו מספיק שופטים תורנים באופן שיאפשר את סיום העבודה בבית המשפט שעתיים לפני כניסת שבת או חג; כי דיון שלא יסתיים בזמן הנקוב יימשך במוצאי השבת או החג, וכי במקרים חריגים ניתן לקבל את אישורו של נשיא בית המשפט או סגן הנשיא הממונה על בית המשפט, לפי העניין, תוך קבלת הסכמתו של עובד המזכירות, להמשכת הדיון מעבר למועדים שנקבעו בתקנות.

הוא אומר, אפוא, כי דווקא מעמדת כב' הנציב גולדברג כמו גם מהנחיית כב' הנשיאה דאז, ניתן ללמוד את היפוכם של דברים ולפיהם, אל לה למערכת המשפט לקיים דיונים וליתן החלטות בשבת אלא במקרים חריגים ונדירים.

מסקנות והחלטה

60. השופטים ביקשו בתגובתם להסתמך על פרשנותם לתקנות סעד מידי, שם נקבעו חריגים לעיקרון איסור עבודה בשבת, המאפשרים לבתי המשפט לפעול בימי מנוחה במקרים דחופים. תקנה 2(א) לתקנות סעד מידי קובעת: "בית המשפט רשאי להיזקק לבקשת סעד מידי או להליך דחוף אחר שקבע נשיא בית המשפט, בימי ו' בשבוע או בימי מנוחה או מחוץ לשעות העבודה הרגילות של בית המשפט, בין בשבתו בבית המשפט ובין במקום אחר, אם הסעד דרוש בשל פיקוח נפש או לשם מניעת נזק רציני אשר אינו ניתן לתיקון אם לא יינתן הסעד מיד" (ההדגשות הוספו – א"ק).

61. על רקע האמור לעיל, סבר ההרכב כי ספק אם הסוגייה שבמוקד התלונות מתאימה להתברר בפני נציב תלונות הציבור על שופטים, שכן ההחלטה ליתן סעד זמני דחוף במהלך השבת, עניינה בפרשנות וביישום התנאים שנמנו בתקנה 2(א) לתקנות סעד מידי. לדידם, מדובר בשאלה משפטית הנתונה לשיקול דעתו של המותב שדן בהליך (סעיף 17(3) לחוק נציב תלונות הציבור על שופטים). בתגובת ההרכב אף צוין, כי החלטות בעניין טיפול בהליכים בימי המנוחה, מובאות לעתים לביקורת של ערכאות הערעור.

62. אשר לסמכות הנציב לברר את הסוגייה בנדון, יצוין כי אמנם, סעיף 17(3) ו-4 לחוק מגבילים את סמכות הנציב לבירור תלונות שאינן נוגעות לשאלה משפטית או ראייתית מהותית, או לעניין הניתן לערעור על פי דין. עם זאת, סעיף 17(4) סיפא לחוק קובע חריג מפורש: "למעט בעניין הנוגע להתנהגותו של שופט במסגרת מילוי תפקידו לרבות בדרך ניהול המשפט על ידיו". חריג זה מאפשר לנציב לבחון תלונות הנוגעות לאופן שבו שופט מנהל את ההליך, גם אם הדבר כרוך

בבחינת החלטות שיפוטיות הניתנות לערעור. החלטת ההרכב לנהל את ההליך באופן אינטנסיבי ביום השבת, לרבות דרישה להגשת חומרים במהלך השבת ומתן שלוש החלטות, עולה כדי "דרך ניהול המשפט" הנתונה לביקורת הנציב.

63. בעניין זה יודגש, כי הנציב, ככלל, אינו מתערב בשיקול דעת בית המשפט בשאלה האם יש מקום ליתן צו כזה או אחר, אלא בעצם התנהלותו הכללית של בית המשפט. גם בזאת הפעם אינני מתערב בשאלה אם נכון היה ליתן את הצו מבחינת תוכנו, אלא עוסק אני בשאלת עיתוי מתן ההחלטות ודרך הטיפול בהן, נושא הנתון לביקורת הנציב. כבר בחוות דעתה הראשונה של הנציבה הראשונה, כב' השופטת (בדימ') ט' שטרסברג-כהן, (מספרנו 1/04) נאמר כך: "המחוקק לא החרוג כליל החלטות שיפוטיות מסמכותה של הנציבות לברר תלונות המתייחסות אליהן, והותיר בידיה סמכות לטפל בתלונות ככל שהן מתייחסות לעניין הנוגע להתנהגותו של שופט במסגרת מילוי תפקידו כשופט לרבות בדרך ניהול המשפט על ידיו (ס' 17(3) ו-4)". כך לדוגמא, קבע הנציב הקודם, כב' השופט (בדימ') א' שהם, כי השתתף הוצאות על מתלונן שהעז להתלונן היא במובהק חלק מדרך "ניהול המשפט", נושא אשר הנציבות מטפלת בו מאז ומתמיד, ומצא את התלונה מוצדקת (מספרנו: 490/22). לא למותר יהיה להפנות שוב לעמדת כב' הנציב גולדברג, אשר התייחסה במפורש לסוגיית פעילות בתי המשפט בשבת.

64. כב' ההרכב טען שאין להחיל את חוק שעות עבודה ומנוחה על השופטים, הואיל והם אינם בבחינת "עובדי מדינה". במאמר מוסגר יוער, כי לטעמי טענה זו אינה נקייה מספיקות, ולא נאריך בכך בהחלטה זו. אולם, מכל מקום, נציגי המשיבים הינם עובדי מדינה, ומתן הוראות להם להגיב במהלך השבת, פגעה ללא ספק, גם אם בעקיפין, בזכויותיהם שלפי חוק שעות עבודה ומנוחה. זאת ועוד, יש להניח, כי ההחלטות וההוראות נשלחו לעותרים ולמשיבים על ידי עובד כלשהו, שגם ביחס אליו מצווה בית המשפט לשמור על הוראת חוק שעות עבודה ומנוחה. עוד אוסיף, בזהירות המתבקשת, כי גם אם פורמלית חוק שעות עבודה ומנוחה אינו חל על שופטים, הרי שסעיף 10 לחוק הלאום, הקובע כי "שבת ומועדי ישראל הם ימי המנוחה הקבועים במדינה" בוודאי שחל על כלל מערכות השלטון ומערכת המשפט, ובתוכם בית המשפט העליון, שעליו לשמש כ"מגדלור" לכלל הציבור במדינת ישראל, ושומה עליו לנקוט זהירות יתר, עת בהתנהלותו נחזה חשש לפגיעה בקדושת השבת שעלולה לפגוע באמון הציבור, ועת בהתנהלותו יכול שתהא פגיעה בערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. בכך יש גם משום מענה לטענת ההרכב, כי טענה כוללנית לפגיעה באמון הציבור יש בה כדי להפוך את המגבלה שבסעיף 17(3) לחוק ל'אות מתה', וזאת משום שבענייננו אין מדובר בטענה כוללנית, כי אם בטענה קונקרטית לחילול שבת, שנבעה מהתנהלותו של ההרכב, שתוצאתה היא פגיעה באמון הציבור.

65. הציפייה מהרכב שופטי בית המשפט העליון הדנים בעתירה מסוג זה, היא שיתעטפו הן "בגלימתם היהודית" והן "בגלימתם הדמוקרטית". הציבור מצפה שהדיון יתנהל תוך הגנה על ערכי היסוד של מדינת ישראל, כשהשבת תהיה נר לרגלם ואבן יסוד להתנהלותם (כאמור בחוק הלאום שהוזכר לעיל). דומה, כי בענייננו לא כך נעשה. בחינת נסיבות העניין מעלה מספר כשלים בהתנהלות ההרכב, אשר פגעו ב"דרך ניהול המשפט" ובאמון הציבור במערכת המשפט, כפי שיפורט להלן:

66. ראשית, ההרכב לא קבע מתווה ברור לטיפול בעתירה במקרה של אי הסכמות ביום שישי, למעט האמירה הכללית "דלתות בית המשפט נותרות פתוחות". משפט זה חזר ונשנה הן בפרוטוקול הדיון מיום שישי (עמ' 9, ש' 15), והן בהחלטה שיצאה בעקבותיו (סעיף 3 להחלטה מיום 3.4.26). אמירה זו, בנסיבות העניין, קיבלה פרשנות של "דלתות פתוחות בשבת", דבר שאינו עולה בקנה אחד עם כבוד השבת, עם ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, ומנוגד לתקנות סעד מידי ולהוראות חוק שעות עבודה ומנוחה.

67. שנית, יש למצוא טעם לפגם בעצם העובדה שההרכב לא נימק בהחלטותיו בזמן אמת מדוע מתקיימים תנאי "פיקוח נפש" או "נזק רציני" המצדיקים פעולה בשבת. הנימוק הובא בדיעבד, באופן מצומצם בתגובת דוברות הרשות השופטת, שפורסמה בעקבות ה"הד התקשורת", ובתגובת השופטים לתלונות. שקיפות ונימוק בזמן אמת חיוניים לשמירה על אמון הציבור.

68. במאמר מוסגר, דומה כי הפרשנות עליה נסמכו בדיעבד שופטי בית המשפט העליון, כי בנסיבות העניין דובר ב"פיקוח נפש" או ב"מניעת נזק רציני אשר אינו ניתן לתיקון", מעוררת קושי רב, מאחר שהפסיקה שהוצגה מתייחסת למקרים הרבה יותר קיצוניים ומובהקים. כך, לדוגמא, הפנה ההרכב לבג"ץ 4573/04 מוחמד אלבסיוני נ' מפקד כוחות צה"ל, שם דובר על הריסת בתים ב"ציר פילדלפי", כאשר אי מתן הצו המבוקש משמעו גרימת נזק בלתי הפיך. עוד הפנה ההרכב לבג"ץ 3114/02 חבר-הכנסת מוחמד ברכה נ' שר הביטחון בנימין בן אליעזר, בו הורה כב' נשיא בית המשפט העליון דאז, כב' השופט (בדימ') א' ברק, על מתן צו ארעי בליל שבת, לאחר שהורה לפרקליטות להגיב לעתירה בשעות הצהריים ביום שישי בעניין הנוגע לקבורת 26 גופות מחבלים במבצע חומת מגן (בקשת העותרים שם הייתה להורות לצה"ל להימנע מלקבור גופות שייקבעו כגופות מחבלים בבית קברות בבקעת הירדן). גם במקרה שם, אין חולק כי אכן היה מדובר בסעד שנועד למנוע מצב בלתי הפיך. עוד הוסיפו השופטים, כי בשבועה באוקטובר ניתנה החלטה בנוגע לקצירת זרע, בבית המשפט לענייני משפחה בדרום, גם בדוגמא זו ברור שאי מתן החלטה מיידית ובמהלך השבת משמעה גרימת נזק בלתי הפיך.

69. עוד יצוין, כי מרבית ההחלטות האחרות שאליהן הפנה ההרכב עסקו אכן בענייני מעצרים אשר מטבע הדברים עלולים לעיתים להיות בלתי הפיכים, וזאת בשונה מהנדון שלפנינו. יתר על כן, מרבית השופטים באותם מקרים התייחסו למתח שבין חירותו של אדם לקדושת השבת וקבעו שקדושת השבת גוברת; ר', דרך משל, עמ"י (מחוזי חיפה) 31927-10-23 גבארינ' נ' משטרת אום אל פחם, שם נקבע מפורשות:

"לא מצאתי מקום לקבוע את הדיון בערר בבית המשפט המחוזי במהלך השבת בנסיבות אלו, כאשר בית משפט השלום למעשה נמצא באמצע הדיון ונקבע מועד להמשכו, ביחד עם המשך המעצר. אינני נזקק גם לדון בשאלה בכל הנוגע לעצם הערעור המוגש כנגד החלטת ביניים בהליך מעצר. סבור אני כי טוב עשה בית משפט קמא כאשר בנסיבות אלו דחה את המשך הדיון למחר. יש לקוות שבשים לב לדחיית המשך הדיון גם תקודם החקירה באופן שבו תוצג בהמשך הדיון מחר תשתית ראיות שנוספו תוך ניצול הזמן עד הדיון שימשך מחר". (הגם שהחלטה זו ניתנה במהלך השבת, אינני סבור שניתן להקיש הימנה על הכלל הרצוי – א"ק)

עוד ר' בש"פ 1145/06 מזרחי (בן אריה) נ' מדינה ישראל, ממנו עולה דווקא שכב' השופט (בדימ') א' רובינשטיין לא נתן החלטה בשבת, וכך כתב בהחלטתו, שניתנה ביום ראשון שלאחר מכן:

"...כמדינה יהודית ודמוקרטית אנו מתחבטים תדיר, כנודע, בשאלה של פעילויות ממשל למיניהן בשבת וחג. ועם זאת, במאטריה הספציפית של דיוני מעצר בזיקה לשבת וחג התלבטו המחוקק ומתקיני התקנות ומצאו את האיזון שבסעיף 29 לחוק המעצרים ובתקנות סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים) (הסדרים לקיום דיונים לפי סעיף 29 לחוק), תשנ"ז-1997. לעניות דעתי, הרציו של הוראות דין אלה חל גם על ערר על מעצר שבו הן עוסקות. תקנה 2(א) קובעת כי "בית המשפט יהיה פתוח עד שעתיים לפני כניסת השבת או החג". גם אם מן הסתם ייתכנו חריגים נדירים, יהיו אלה ביסודם בגדרי פיקוח נפש. נראה לי כי ככלל יש לילך בדרך החוק והתקנות הנזכרים גם בהקשר להליך ערר."

70. בתגובתם לתלונה ציינו השופטים, במאמר מוסגר, כי "על מנת שהתמונה לא תימצא חסרה... יכולות להיות דעות שונות לגבי המשמעות ההלכתית של המונח פיקוח נפש... במיוחד כאשר בפיקוח נפש של ציבור עסקינן ואף בנזק לרבים (ר' למשל דברי השופט נ' הנדל ברע"פ 5991/13 סגל נ' מדינת ישראל פסקה 2 (2.11.17)...)"

אבקש להידרש לדברי כב' השופט הנדל, שמהם ביקש ההרכב להקיש גם לענייננו, לעניין פיקוח נפש של ציבור. על מנת שהדברים יובנו כהלכתם, אצטט את דברי כב' השופט הנדל, כדלהלן:

"מדובר בפיקוח נפש של הרבים. הרב שאול ישראלי, שנפטר בשנת 1995 ועמד בראש ישיבת מרכז הרב, סבר כי נזק לרבים – ואפילו נזק ממוני שאינו

כרוך בפיקוח נפש מידי – מוגדר מבחינה הלכתית כ"מכשיר פיקוח נפש", שדינו כפיקוח נפש המצדיק חילול שבת (הרב שאול ישראלי, עמוד הימיני סימן יז, ח). הרב שלמה זלמן אוירבך, מגדולי פוסקי ההלכה בדור האחרון שנפטר בשנת 1995, הציג בסיס אנליטי אחר לחומרה היתרה של פיקוח נפש של הציבור לעומת פיקוח נפש של היחיד. הדיון שערך נסוב סביב המושג של "ספק פיקוח נפש", שאף הוא עשוי לגבור על מצוות אחרות כגון שבת. האתגר הוא, כמובן, הגדרת "ספק" מבחינת הסתברות. לגישתו של הרב אוירבך, ספק שלא היה מתיר לאדם פרטי לחלל שבת, מפאת ההסתברות הנמוכה להתממשות הסכנה – מתיר לחלל את השבת כאשר הסכנה נשקפת לציבור. טעם ההיתר להקל יותר במצבים כאלה הוא משום ש"אצל הרבים ההסתברות עולה... לגבי הציבור גם ההסתברות קטנה של סיכון היא בגדר פיקוח נפש" (ראו אברהם וינרוט, רו י-ה – סוגיות מודרניות בהלכה 133 (2017); הרב משה מרדכי פרבשטיין "גדרי ספק פיקוח נפש – חילול שבת לכל צרכי חולה מסוכן" אסיא נג-נד (התשנ"ד)).

על אחת כמה וכמה עת מדובר בפיקוח נפש של הציבור ממש, דהיינו דיני מלחמה. בהקשר זה – וכך נקבע גם על ידי פוסקי ימינו – יש חשיבות לאחדות העם בכלל, ובמסגרת סוגיות המתעוררות בדיני המלחמה של צה"ל בפרט (ראו הרב שלמה גורן משנת הגורן 42-43 (2016)...) "

71. גם לאור דברים אלה, דומה שפרשנות ההרכב למונח "פיקוח נפש" או "מניעת נזק רציני" מעוררת קושי ניכר. בעוד שהיתר חילול שבת נועד להצלת חיים במקרים מובהקים וקיצוניים, הרי שבמקרה דנן, ההחלטה לאפשר התקהלות רחבה יותר מזו שאושרה על ידי גורמי הביטחון המקצועיים, ובניגוד לעמדתם, אינה מתיישבת עם תכלית זו. ניתן לומר כי דווקא ההפך הוא הנכון, הותרת המצב על כנו, גם אם מדובר במספר מפגינים מצומצם יותר, הייתה גורמת הן לשמירת ביטחונם והן מונעת חילול שבת. דווקא הנימוק של הקלה בחילול שבת לצורך פיקוח נפש של הציבור מחייב היה שלא ליתן צווים במהלך השבת.

72. עוד נוסף, כי בעתירה שלפנינו העותרים עצמם לא ביקשו צו ביניים, ואף שבית המשפט העליון רשאי ליתן צווי ביניים אף ללא בקשה מפורשת, הרי שבנסיבות המקרה דנן, נוכח קדושת השבת, ונוכח העובדה שעל פניו לא היה מדובר בצו מידי שנועד למניעת מעשה בלתי הפיך, הרי שלעמדתו לא היה צורך של ממש במתן החלטות במהלך השבת. גם טענת ההרכב ולפיה העותרים ביקשו דיון דחוף, אין בה כדי ליתן החלטות במהלך השבת, בוודאי, וכפי שעוד יפורט להלן, נוכח העובדה שהעתירה הוגשה בסמוך למועד ההפגנה.

73. בעניין זה יובהר כי הסכמת המדינה לדיון בשבת, כשלעצמה, אינה יכולה להכשיר פעילות שיפוטית החורגת מהמסגרת הנורמטיבית שנקבעה בחוק ובתקנות לעניין ימי מנוחה. בית המשפט, כגוף ממלכתי, מחויב לשמור על עקרונות אלו, גם אם הצדדים מסכימים לסטות מהם.

74. כפי שעולה מתגובת ההרכב, הרי שפסק הדין אמור לעסוק במתח החוקתי שבין חופש הביטוי והמחאה (בפרט בשעת מלחמה) לבין ביטחון הציבור. מאליו מוכן, שעניין זה מסור לחלוטין לשיקול דעתו של בית המשפט, ואין בהחלטה זו אמירה כלשהי לעניין זה. החלטה זו, כאמור במבוא לה, עוסקת במתח שבין קדושת השבת לבין הצורך במתן צווים מיוחדים כדי לשמור על חופש הביטוי והמחאה, ובעיתוי של מתן אותם צווים. לעניין זה, אין כל קשר בין פסק הדין שינתן לבין החלטה זו, ואין בעובדה שפסק הדין טרם ניתן, כדי למנוע מתן החלטה זו.

75. נוכח האמור לעיל, סבורני כי נפל פגם בניהול ההליך, ובקיום פעילות שיפוטית אינטנסיבית, לרבות מתן שלוש החלטות מהותיות, ביום השבת ה-4.4.26. התנהלות ההרכב, כפי שפורטה לעיל, מהווה פגיעה בדרך ניהול המשפט הראויה ובאמון הציבור במערכת המשפט. על בית המשפט העליון מוטלת חובה מוגברת לכבד את קדושת השבת ואת יום המנוחה הרשמי, ולפעול במסגרת החריגים שנקבעו בחוק ובפסיקה בצמצום ובוזהירות יתר. שקיפות שיפוטית מחייבת גם כי החלטות חריגות מסוג זה ינומקו באופן מלא וברור כבר בעת קבלתן.

76. דברים אלה מקבלים משנה תוקף גם בגין העובדה שהעותרים עצמם לא ייצגו את מארגני ההפגנות. כב' ההרכב מציין בתגובתו המשלימה, כי היה צורך במתן ההנחיות שכן המפגינים החלו להתקהל באתרי ההפגנות, וכך כוחות הביטחון, אולם אין בכך כדי להצדיק מתן צו מידי, במהלך השבת, לעותרת שאינה מייצגת אותם מפגינים. כך גם קשה להלום מתן סעד, בעיצומו של יום השבת, למי שאינו מקיים ומכבד את הוראות החוק. אמירת ב"כ העותרת כי "הפגנות תתקיימנה בכל מקרה" מעידה על כך שלא מדובר כאמור במי שהוראות פיקוד העורף הם נר לרגליו או במי שיימנע מעריכת הפגנה רבת משתתפים, ללא קבלת אישור מבית המשפט.

77. הגשת העתירה בערב חג הפסח (גם אם פורמלית יום קודם), ורצונם של העותרים לקיים הפגנה במוצאי שבת בסמוך לאחר מכן, אינם יכולים להוות עילה מספקת לחילול שבת על ידי המערכת השיפוטית. כפי שצוין לעיל, אמירת ההרכב כי "דלתות בית המשפט נותרות פתוחות" אינה עולה בקנה אחד עם כבוד השבת ועם המסגרת הנורמטיבית המחייבת. טוב היה לו ההרכב היה נוקט זהירות יתר ובוחרן חלופות דיוניות שלא יחייבו פעילות שיפוטית אינטנסיבית ביום המנוחה.

78. אשר לאמירת השופטים כי בהחלטה משעה 16:50, אגב מתן צו ביניים, ניתנו החלטות אופרטיביות להמשך הטיפול בהליך, זאת מאחר ש"הטפל הולך אחר העיקר", הרי שבכל הכבוד הראוי, שעה שמדובר בחילול שבת והגם שאיני מורה הלכה, הרי שההלכה מורה אותנו שצריך למעט בחילול השבת כמה שניתן, וראיה לעניין זה, היא האמור בתקנות מעצרים כי לגבי קיום

דיונים ביום השני של ראש השנה "ייעשה מאמץ להימנע, במידת האפשר, מחילול שבת וחג בקיום ההליך".

דומני, כי במבט צופה פני עתיד, כוחה של הנחיה זו יפה לכל מקום בו ייאלץ בית המשפט לחלל שבת, שאז שומה עליו לעשות כל מאמץ למעט בחילול שבת.

79. בשולי הדברים לעניין זה אדרש בקצרה לחלק מפסקי הדין שאליהם הפנה כב' ההרכב, וכדלהלן: ת"א 3485-09 קפלן נ' קבוצת פי סי אי (החלטה מיום 28.10.11), שם נתן כב' השופט מ' דרורי את החלטתו ב"ערב שבת בין השמשות", משמע לפני כניסת השבת, ונתן החלטות להמשך על מנת שאלו יישמו בצאת השבת!

"אני שולח החלטה זו בערב שבת בין השמשות, כדי שתיקרא במוצאי שבת, או ביום ראשון בבוקר, ואז, כך אני מקווה, יוכל כל צד לגרום לכך שאותם מומחים יתייצבו לדיון.
3. להסרת ספק, אם הדבר אינו נוח למי מבין המומחים, לא יהווה הדבר עילה לבקשה לדחיית מועד הדיון.
4. החלטה זו תימצא בנט משפט, ובנוסף לכך המזכירות תשלח אותה מיד ביום ראשון בבוקר לכל הצדדים, כולל הכונס".

זאת ועוד, בחלק ניכר מן הדוגמאות ההוראות להמשך היו אינהרנטיות לבקשה הדחופה ומשכך היה צורך מידי לתתן (כך, לדוגמה, בג"צ 4573/04 אלבסוני לעיל). בענייננו, וכמפורט לעיל, לא הייתה כל דחיפות למתן הוראות אופרטיביות להמשך, במהלך השבת.

עוד אבקש להתייחס לסע"ש (אזורי חי') 26926-02-24 גדיר-פואד זובייזאת עופר וגריסה בע"מ (החלטה מיום 27.9.25), שם ניתנה החלטה בבקשה לדחיית מועד דיון שהוגשה בשעות אחרי הצהריים של יום השבת. ראשית, אציין כי לא ברור האם ההחלטה עצמה ניתנה בשבת או שמא רק בצאת השבת. שנית, ועיקר, וכאמור לעיל, בראייה עתידית, הרי שמקום שבו אין צורך דחוף ומידי, מוטב ששופטי ישראל לא יחתמו על החלטות ביום השבת.

80. בפתחו של חג מתן תורה, מוצא אני לנכון להפנות שוב לדיבר הרביעי בעשרת הדיברות, אותו ציטטנו במבוא להחלטה זו, ולהביא בהקשר זה את דבריו המכוננים של כב' השופט א' ברק נשיא בית המשפט העליון (בדימ'), בבג"ץ 5016/96 ליאור חורב נ' שר התחבורה ואח', פ"ד נא(4) 1 (1997), שם נאמר:

"שמירת השבת היא ערך מרכזי ביהדות. השבת היא הדיבר הרביעי בעשרת הדיברות. היא מהווה תרומה ישראלית מקורית וחשובה לתרבות העולם... היא מהווה אבן יסוד

במסורת היהודית. היא סמל המבטא באופן מובהק את דברה של היהדות, ואת צביונו של עם ישראל. טול מהיהדות את השבת ונטלת ממנה את נשמתה. אכן, השבת מקפלת בחובה את תמצית צביונה של היהדות. על צביונה של השבת נתנו נפשם רבים מבני עמנו בהיסטוריה רווית הדם שלנו. מכאן, שבחברה דמוקרטית יש להכיר בפגיעה מסוימת ברגשות הדת. רק כך ניתן לקיים חיים משותפים של בעלי דעות דתיות שונות...".

81. דברים אלו מדגישים את חשיבותה של השבת כערך יסוד בחברה הישראלית, ומהווים תזכורת מתמדת לצורך לשמור על כבודה וקדושתה, גם במסגרת פעילותה של הרשות השופטת, תוך איזון עדין בין ערכים מתנגשים ושמירה על אמון הציבור. על כן, חובה על הרשות השופטת, כעמוד תווך בחברה דמוקרטית, להקפיד על התנהלות שתשקף את רגישותה לערכים אלו ותחזק את מעמדה בעיני הציבור כולו.

82. עוד אבקש להפנות לדבריו הנכוחים של "אחד העם" במסה המפורסמת "שבת וציונות" (מתוך "פרויקט בן יהודה", המאמר המקורי פורסם ב"השלח" כרך ג' חוברת ו' (סיון תרנ"ח):

"אין צורך להיות ציוני או מדקדק במצות בשביל להכיר ערך השבת – אמר באותו מעמד אחד מגדולי העדה. והדין עמו. מי שמרגיש בלבו קשר אמתי עם חיי האומה בכל הדורות, הוא לא יוכל בשום אופן – אפילו אם אינו מודה לא בעולם הבא ולא במדינת היהודים – לצייר לו מציאות עם ישראל בלי "שבת מלכתא". אפשר לאמור בלי שום הפרזה, כי יותר משישראל שמרו את השבת שמרה אותם, ולולא היא שהחזירה להם "נשמתם" וחדשה את חיי רוחם בכל שבוע, היו התלאות של "ימי המעשה" מושכות אותם יותר ויותר כלפי מטה, עד שהיו יורדים לבסוף לדיוטא האחרונה של "חמריות" ושפלות מוסרית ושכלית. ועל כן בודאי אין צורך להיות ציוני בשביל להרגיש כל הדר הקדושה ההיסטורית, החופפת על "מתנה טובה" זו, ולהתקומם בכל עוז נגד כל הנוגע בה" (ההדגשות הוספו – א"ק).

83. בנסיבות אלה וכמפורט לעיל, אני מוצא את התלונות מוצדקות.

84. נחתום בדברי משורר ימי הביניים רבי אברהם אבן עזרא:

**"כי אשמרה שבת-אל ישמרני
אות היא לעולמי עד בינו וביני"**

אשר קולה

נציב תלונות הציבור על שופטים

המתלוננים

העתק:

כב' הנשיא יצחק עמית, בית המשפט העליון, ירושלים
כב' השופט חאלד כבוב, בית המשפט העליון, ירושלים
כב' השופט יחיאל מאיר כשר, בית המשפט העליון, ירושלים
כב' השופט צחי עוזיאל, מנהל בתי המשפט
ח"כ יריב לוין, שר המשפטים